

A close-up photograph of two hands, one older and one younger, gently holding a plant stem. The older hand is on the left, showing wrinkles and age spots. The younger hand is on the right, wearing a blue watch. The background is a soft, out-of-focus green. The text is overlaid on the lower half of the image.

PETER BERG

BIO *zahradničení*

ZÁKLADNÍ KURZ

KAZDA

ŽIVOUČÍ ZEMĚ

Biologické zahradničení s radostí

Zemi máme pouze pronajatou od svých dětí. Zacházejme s ní s péčí, a kde je to možné, dodávejme jí na živosti.

Z PŘESVĚDČENÍ

V této knize jsem shromáždil poznání, jež jsem si osvojil během své více než čtyřicetileté praxe biologicko-dynamicky pracujícího zahradnického mistra. Své zkušenosti předávám dál v naději, že toto poznání prakticky uplatníte na své vlastní zahradě a ponese te tak dále „pochodeň“ přesvědčení: „Bio je nejen dobré, ale i nutné – pro zachování zdravé půdy, a tím základu života (a obživy) nás všech.“

APLIKOVANÁ BIODYNAMIKA

Popisy na stranách 30 až 39 se týkají praktického uplatnění zvláštní biodynamické metody, kterou zemědělcům v roce 1924 přiblížil Dr. Rudolf Steiner v kurzu „Duchovněné základy pro rozvoj zemědělství“*, a měly by k jejímu užívání podnítit i vás. Ze své práce se budete pravděpodobně více těšit, když se připojíte k jedné

z mnoha skupin biodynamických zahrádkářů. Obvykle bývá snazší se do něčeho nového pustit s podobně smýšlejícími lidmi.

PRAKTICKÁ ZKUŠENOST

Knihla vznikla převážně na výukové a ukázkové zahradě Demeter v Binzen u a také v našem tamějším zahradnictví Demeter. Tam také již léta vedle provozních činností pořádám kurzy pro zájemce o zahradničení. Ty spočívají jak v praktických zahradnických aktivitách, tak v předávání teoretických základů. Množství otázek, které mi klade bezpočet mých učňů, praktikantek a praktikantů, jakož i dotazy diváků v televizních pořadech „ARD-Buffer“ a „Kaffee oder Tee“ mě utvrdily, abych v této knize sepsal rady, které by vám měly být při každodenním zahradničení k užítku. Obracím se v ní na všechny, kteří při „obdělávání“ jakkoli malého kousku země přijímají a chtějí převzít zodpovědnost za péči o její životaschopnost – tedy zahradničit.

VLASTNÍ ZAHŘÁDKA

Biologické zahradničení je naplňující prací. Rád bych vám svými podněty dodal odvahy, abyste se mu vždy věnovali s radostí. A také abyste při své práci na vám svěřené a důvěrné známé „zahradní hroudě“ poznávali alespoň něco z jejího napojení na široké souvislosti všeho, co děláte.

Váš Peter Berg

* Německý originál „Geisteswissenschaftliche Grundlagen zum Gedeihen der Landwirtschaft“, v češtině vyšlo knižně pod názvem „Zemědělský kurz – Kosmické a terestrické podmínky zdravého zemědělství“. Poznámka nakladatele.

PRVNÍ KROKY

Moje zahrada pod biolupou

PRO OPTIMÁLNÍ RŮST ROSTLIN JE ZAPOTŘEBÍ PŘEDEVŠÍM PODROBNÉ ANALÝZY ZAHRADNÍHO POZEMKU. JEHO POLOHA A DALŠÍ VNĚJŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍ ZDÁRNÝ RŮST PLODIN. V TÉTO KAPITOLE SE PROTO DOZVÍTE, JAKÉ PŘEDPOKLADY SI MUSÍTE VYTVOŘIT – ANEBO JIŽ MOŽNÁ MÁTE – NA SVÉ CESTĚ ZA VLASTNÍ BIOZAHRAĐOU.

PLÁNOVÁNÍ

Nakolik chci být bio?

Biologicky obhospodařovaná zahrada přináší mnoho radosti. Je plná života a rok od roku živější. Zahradničení v souladu s nebeskými tělesy a vesmírem tento vývoj podporuje.

JAK VELKOU MÁM ZAHRADU?

Chcete-li si založit biozahradu, je nutno vzít v potaz následující základní kritéria: jak je vaše zahrada velká? Budete na ní potřebovat prostor, na kterém by si mohly hrát děti? Rádi byste tam měli také pěknou, velkou květinovou zahrádku? Do jaké míry očekáváte, že vás bude zahrada zásobit? Je-li vaším cílem samozásobení a na zahradě tak například pěstujete i brambory a ozimou zeleninu, měli byste pro čtyřčlennou rodinu počítat přinejmenším s plochou o velikosti 250 až 300 m². Pro čtyřčlennou rodinu, kterou má zahrada zásobit pouze částečně, postačí zhruba 100 m².

KTERÉ ROSTLINY JSOU VHODNÉ?

V případě zahrady pro částečné samozásobení je nutno uvážit, které plodiny byste z ní rádi sklízeli stále čerstvé. Nejlepší a nejrychlejší jsou všemožné saláty. Máte-li k dispozici dostatečně velkou plochu, můžete navíc v zimě pěstovat kozlíček polníček a špenát. Méně vhodné jsou pro zahradu tohoto typu pomalu rostoucí druhy zeleniny či plodiny, jako je pórek, celer, růžičková kapusta. Ty si raději kupujte podle sezóny a v biokvalitě od nějakého regionálního dodavatele. Chce-

te-li, aby si vaše děti – samozřejmě vás nevyjímaje – mohly kdykoli vytáhnout čerstvou, šťavnatou mrkvičku, opakovaně vysévejte po malých dávkách od března do července zhruba každých 14 dní tzv. ranou mrkev. Budete si tak na ní moci pochutnávat celé léto. To samé můžete udělat s jinými druhy zeleniny, třeba s červenou řepou a ředkvičkami.

JEDNODUCHÁ CESTA K BIOZAHRADE

Chcete-li svou zahradu proměnit v biozahradu nebo zahradu biodynamickou, jako první se můžete vypořádat s tou nejmenší překážkou. Přestaňte používat veškerou syntetickou a chemickou ochranu rostlin i hnojiva tohoto typu (viz str. 106 a dále). Pokud navíc ještě použijete biologické, popř. biodynamické rostliny a semena (viz str. 33, 42 a 165), získáte pro své biologické zahradničení výtečný základ.

Syntetická a chemická hnojiva a ochranné prostředky můžete nahradit bioprodukty. Mějte přitom na paměti, že většina biologických hnojiv nevykazuje rychlou účinnost, nýbrž je pro rostliny pomalu působícím a dlouhodobým zdrojem živin.

Pro cestu k biozahradničení si také můžete rovnou zřídit i kompost. Dbejte přitom na důsledné uplatňování zlatého

pravidla „nadržet, promístit, udržovat vlhkost a zakrýt“, aby tak vámi připravený kompost byl hodnotný (viz str. 72 a dále). Vysoce hodnotným kompostem posílíte v půdě život, vaše rostliny budou odolné a vitální. Takovýto kompost vám nahradí biologické hnojení. Přidáte-li do něj navíc šest biodynamických preparátů z léčivých rostlin (viz str. 80 a dále), které působí jako jemnohmotné homeopatické prostředky, podpoříte v něm zdárný průběh tlení.

Jako další krok na této cestě byste mohli při pěstování plodin na vlastní zahradě uplatnit biologicko-dynamickou metodu (viz str. 30 a dále). To znamená, že při práci na zahradě zohledníte konstelace nebeských těles. Je známo, že vhodné konstelace během výsevu, ošetřování a uskladnění rostlin vytrvale podporují jejich zdraví a vitalitu. Biologicko-dynamické zahradničení dále znamená, že zdravý růst rostlin podporujeme tím, že u příslušných zahradních prací využíváme dva biodynamické preparáty, roháček a křemenáček (viz str. 36 a dále).

[a]

CO JE *skutečně* DŮLEŽITÉ

[a] **RUČKAMA** můžeme získat první dojem ze země, na níž později porostou rostliny.

[b] **RÝČEM** opatrně odstraníme drn. Pod ním se objeví ornice. Můžeme tak nahlédnout hlouběji pod zem.

[c] **NA DLAŇ SI NABEREME** trochu zeminy. Drolí se? Lepí se a drží pohromadě?

[d] **JDE VŮBEC V DLANÍCH** uválet váleček? Pak je naše půda dobře zásobena vodou.

[b]

[c]

[d]

PODZEMNÍ VODA

a půdní vláha

Stav podpovrchové vody na zahradě má vliv na vlhkost půdy a tím i na zalévání a okopávání. Čím je stav spodní vody vyšší, tím je půda vlhčí a o to méně je třeba se starat.

JAK MÁM VLHKOU PŮDU?

Prakticky se více o půdní vláze dozvíte tak, že prozkoumáte svrchní půdu (viz obrázky vlevo). Rýčem odstraňte drn [[->b](#)] a rukama se pokuste zformovat váleček [[->c](#), [d](#)]. Z toho pak můžete usuzovat na vlhkost půdy, popř. její schopnost zadržovat vodu. Je-li půda tvárná, má lepší vododržnost a je snazší se o ni starat, tj. nemusí se tolik okopávat, zalévat a mulčovat. Pokud tvárná není, nedokáže vodu moc dobře zadržovat. K tomu, abychom rostlinám zajistili optimální podmínky pro růst, je třeba provést opatření na zlepšení půdy. Anebo pěstovat rostliny, které potřebují méně vody a upřednostňují takovéto spíše písčité půdy.

ROZHOVOR SE SOUSEDEM

Stav podpovrchové vody se dá zjistit z rozhovoru se sousedy či předchozími majiteli. Často mají letité, až celá desetiletí získávané zkušenosti s vlastním či sousedním pozemkem a mohou poskytnout důležité informace, např. o tom, jaký průběh tu mívá počasí a jak na něj půda reaguje. Třeba mají poznatky potřebné pro založení vlastní studny nebo vědí, zda lze například počítat s tím, že vodními kapilárami stoupá z hlubin jen málo vody. (Půdní kapiláry jsou tenké, souvislé, svislé půdní meziprostory, jimiž působením kapilární síly stoupá vzhůru voda.) V takovém případě je třeba suchou půdu na povrchu upravovat okopáváním, tj. kypřit. Kypřením se dají přerušit horní konce půdních kapilár a voda tak může opět dobře stoupat, aniž by ji na povrchu vysušoval vítr. Odpařuje se tak méně vody a zahradník nemusí tolik zalévat.

SRÁŽKOMĚR JE UŽITEČNÝ PŘÍSTROJ. Udává reálný úhrn srážek v průběhu 24 hodin. Vlastní dojem je často klamný a skutečné množství srážek přeceňujeme (1 mm srážek = 1 litr vody na 1 metr čtvereční plochy). Krom toho také může být zábavné počítat s dětmi, kolik litrů vody nám dnes svatý Petr nadělil.

MIKROKLIMA

Správné umístění rostlin na zahradě

Důležitým předpokladem pro růst rostlin je mj. správné stanoviště. Má tedy smysl obeznámit se s místními podmínkami, které panují na zahradě.

ZAHRAHA NA SVAHU ČI V ÚDOLÍ

Leží-li vaše zahrada či její části ve svahu, je nutno vzhledem k nebezpečí eroze zakládat záhony příčně. Sluneční záření je na 90stupňovém svahu mnohem intenzivnější nežli na svahu 45stupňovém anebo dokonce v údolí. Jihozápadní svah je nejsušší a nejteplejší. Na východním svahu je o něco chladněji, neboť ještě než se ohřeje, musí po ránu nejprve vyschnout rosa. Nejchladnější a nejvlhčí bývá severovýchodní svah. Zjara je na svažité zahradě oproti zahradě v údolí tepleji, protože v noci proudí vzduch dolů. Nachází-li se zahrada na otevřeném prostranství, vlhkost vysychá rychleji, jelikož tam „fouká“. Vhodně zvoleným živým plotem ji ochráníte před příliš silnými větry. V případě zahrady na dně údolí či na nějakém návrší je nutno počítat s ranými a pozdními mrazíky. V údolních proláklínách se v noci hromadí těžký studený vzduch. Vlhčí půdy si v podstatě uchovávají teplo déle než půdy suché, třebaže jim trvá déle, než se ohřejí. S okopávkou a kultivací proto nezačínejte příliš časně zjara, ale vyčkejte, až hrozba mrazu opadne.

SLUNCE, VÍTR A STÍN

Slunná a chráněná zahrada zpravidla bývá tím nejlepším stanovištěm, neboť světlo a teplo podporuje tvorbu plodů i zrání a zajišťuje bohatou a voňavou sklizeň. Měli byste proto přesně vědět, která místa v průběhu dne leží ve stínu stromů, keřů, kopců a staveb. Kuchyňskou zahrádku si založte nejlépe na slunném, chráněném místě přímo u domu. Budete si tak moci doběhnout pro čerstvé pochoutky i za špatného počasí. Teplomilné plodiny, jako např. rajčata, papriky, cukety a okurky, pěstujte v nejslunnější části zahrady. Občasný mírný větřík podpoří na zahradě růst. Příliš bezvětrná místa podporují choroby a škůdce, zejména v létě, kdy na zahradě po dešti panuje dusné mikroklima. Nadměrně větrná stanoviště naopak rostliny příliš ochlazují. Ochranu před nadměrným větrem může poskytnout olemování záhonu zimostrázem či bylinami nebo vhodně zvolený živý plot. Takovýto plot může zjara udržovat teplotu půdy o dva stupně vyšší, nežli je na nechráněném místě. Nadto zahrady, které jsou chráněny živými ploty, proutěnými plůtky či křovinami, mívají až o deset procent vyšší výnosy než ty nechráněné a rostliny na nich bývají až o týden napřed ve vývoji.

POLOSTÍN PRO BOBULOVINY

Leží-li vaše zahrada či její části po značnou část dne ve stínu, měli byste to zohlednit při výběru plodin. Bobulovité druhy, jako jsou lesní jahody, maliny, rybíz a angrašt, dozrávají dobře i v polostínu. Zastínění mohou způsobovat např. sousední budovy. Současně se může jednat i o výhodu, představují totiž ochranu před silnými větry. Vydatnými stínidly jsou rovněž velké stromy na vlastní zahradě či sousedních pozemcích. U stromového porostu vezměte také v potaz prokořenění a dle toho rozdělte zahradu. Stromy totiž svými dlouhými, rozvětvenými kořeny konkurují v živinném systému půdy užitkovým rostlinám. Je nutno uvážit i podzimní spad listí. Na všechny ozimé kultury vysazované na podzim, jako např. špenát a kozlíček polníček, má spad listí velmi nepříznivý vliv. Opatrně shrabané listí nám ovšem prokáže moc dobré služby pod bobulovitými keři či k zakrytí choulostivých trvalek a cibulovin na ochranu před mrazem.

ZÁHON

pro celou rodinu

Zeleninové záhony jsou na zahradě vždy zpestřením. Kolik místa si na ně vyhradíme, značně závisí na tom, kam vlastně chceme směřovat.

SPRÁVNÁ VELIKOST

Záhony pro pěstování zeleniny by měly být nanejvýš 1,2 m široké – délka se odvíjí od možností daného místa. Uvedená šířka umožňuje, aby se nám dobře pracovalo, neboť z obou stran snadno dosáhneme do středu záhonu. Buď si mezi záhony prošlapáváme stále nové cestičky, nebo je napevno oddělíme. Tím je zhutňování neustále ušlapávané půdy omezeno na vybraná místa.

VKUSNÉ LEMOVÁNÍ

Jakou formu zpevnění si zvolíme, přirozeně závisí na našem vkusu. Dřevěné obruby v aktivní zahradní půdě zpravidla dlouho nevydrží. Četné půdní reakce vedou ve většině případů k rychlému rozkladu. Nastlání cestiček kůrovým mulčem nám může pomoci v „boji“ s plevelem.

PLÁNOVÁNÍ NA ČTYŘECH ZÁHONECH

Čím více místa si na zahradě vyhradíme pro zeleninové záhony, tím pestřejší škálu plodin můžeme pěstovat. Je-li to možné, měli bychom mít k dispozici alespoň čtyři záhony. Ty nám totiž umožní osevňovací sled v malém (viz str. 90).

Dobrym začátkem je pro samozásobitele zelenina s krátkou vegetační dobou. Nejvhodnější jsou ředkvičky, saláty či bylinky. Zeleninu s dlouhou vegetační dobou, jako je bulvový celer, růžičková kapusta či pórek, bychom měli pěstovat jedině tehdy, máme-li dostatek místa. Hadí mord španělský neboli černý kořen roste pomalu a výnosy z domácí zahrady často vystačí jen na pár jídel. Tyto plodiny proto raději přenechte těm, kteří mají velkou zahradu. Pokud to místo jen trochu dovoluje, svůj vlastní záhonek by měly mít i děti. Budou tak moci již v raném věku získávat zkušenosti s rostlinami. Obzvláště vhodné jsou pro ně řeřicha a ředkvičky, ale neměly by chybět ani kytičky.

OSEVNÍ PLÁN PRO DOKUMENTACI

S osevňovacím plánem na nový rok začnete brzo. Nejlepší bude, když se na podzim či v zimě podíváte do katalogu semen a vyberete si plodiny, které byste se svou rodinou v nadcházejícím roce rádi pěstovali. Mimo to je důležité, kde na zahradě je budete pěstovat. Nejlépe je zhotovit si plánek zahrady, tj. náčrtek, do kterého zakreslíte jednotlivé záhony. Do tohoto nákresu pak zaneste plánované plodiny. Zahradní plány za jednotlivé kalendářní roky si pečlivě uschovejte. Poslouží vám jako podklady pro osevňovací plány v následujících letech. Při každoročním plánování si ověřte, co jste měli na záhonech za poslední roky. Takto se můžete vyvarovat chyb v osevňovacím sledu (viz také str. 90).

JDE-LI VÁM o částečné samozásobení, pro čtyřčlennou rodinu postačí plocha 100 m². Pro úplnou soběstačnost potřebujete 250 až 300 m².

ŽIVÁ PŮDA

Pozorujte a zkoumejte

PŘESNÁ ZNALOST ZAHRADNÍ PŮDY, JEJÍHO DRUHU A KVALITY MÁ ZÁSADNÍ VÝZNAM. MUSÍME SE NAUČIT CHÁPAT ŽIVINNÝ SYSTÉM PŮDY V JEHO CELISTVOSTI, NEBOŤ MEZI ROSTLINAMI A PŮDOU PANUJE ŽIVÁ VZÁJEMNÁ VÝMĚNA.

CO JE
skutečně
DŮLEŽITÉ

[a] VYRYTÝ VZOREK nám poskytne obsáhlý vhled do půdní struktury. Rýč zaryjeme asi 30 cm hluboko do půdy, z níž jsme nejprve odstranili drn.

[b] V PRŮŘEZU VYRYTÉHO VZORKU lze dobře rozpoznat půdní profil. Je půda zhutněná nebo žádoucím způsobem kyprá?

[c] KVÁDŘÍK ZEMINY opatrně vyjmeme. Na rovném podkladu zahájíme pozorování půdy.

[d] ŽÍŽALA JE VIDITELNÝM ZÁSTUPCEM půdního života a informuje nás o úrodnosti půdy.

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych rád poděkoval zejména své ženě Christině, která musela snášet mou častou nepřítomnost, zatímco jsem pracoval na této knize. Mé díky náleží také zbytku rodiny za to, že k těmto mým snahám vždy přistupovali s velkým pochopením. Obzvláště pak Stefanovi, který mě v podniku zastoupil natolik, abych měl „propustku“ a mohl se věnovat psaní.

Děkuji také všem lidem, kteří při našich nejrůznějších setkáních spoluurčovali moji biodynamickou cestu, tj. celoživotní cestu trvající přes čtyřicet let. Mé díky patří především Marii Thunové († 2012), která mi svými znalostmi o zvláštním působení kosmu velmi pomohla, abych dokázal podněty Rudolfa Steinera prakticky převést do každodenního zahradničení a nabyl jistoty v jejich aplikaci. Dr. Hansi Balmerovi děkuji za nesčetné rozhovory a prakticky strávené hodiny u kompostu na pozadí přírodního koloběhu vzniku a zániku a s cílem tento koloběh co možná nejlépe napodobit, ba mnohdy ještě zdokonalit tak, aby se půdním organismům dostalo správné výživy. Děkuji Floor a Gerhardu Eisenkolbovým za neúnavnou výměnu podnětů v otázkách každodenního zahradničení a také duchovního pozadí uplatňované zemědělské metody. Na tomto místě rovněž děkuji kritickým hlasům, jež mi svým dotazováním poukázaly na aspekty, které jsem díky tomu mohl do větší míry prozkoumat a dospět tak k novým poznatkům. Děkuji celé řadě zahradnic a zahradníků, kteří mě vyhledali, abych jim poradil, a často se jim nedostalo prostého řešení v duchu „Udělej toto, pak se stane tamto!“, nýbrž podnětů k tomu, aby například na trápení s plži nahlíželi jako na otázku půdní výživy nebo na živost půdy jako na klíč k působení nebeských těles.

Krásné a působivé obrázky v této knize jsou převážně dílem mého přítele Jürgena Weisheitingera, profesionálního fotografa z Lörrachu. Pokaždé pochopil, co chci ukázat a oč mi v té či oné situaci šlo. Díky za naše mnohahodinová setkání na zahradě! Textům v této knize dala srozumitelnou, čtivou podobu příznivkyňe zahradničení Heike. Zejména její dotazy coby „prozatímní nezahradnice“ mě často upozornily na to, kde je pro lepší pochopení třeba dalších vysvětlení.

Redakční zpracování s velkým ohledem na autorovo záměří a přístup k tématu provedla Birgit Grimová. Jistě nebylo vždy snadné prakticky činného zahradníka udržet „na uzdě“. Jí se to však podařilo. Na závěr srdečně děkuji všem, kteří přispěli ke zrodu této knihy a nemohou tu být vyjmenováni.

PŮVOD FOTOGRAFIÍ

Knihla obsahuje 388 barevných fotografií

305 barevných fotografií pro tuto knihu nasnímal Jürgen Weisheitinger, Lörrach. Další barevné fotografie 83 od: Gap Gardens: s. 60 všechny čtyři; Gartenschatz, Stuttgart: s. 28 všechny tři, 29 nahoře, 29 uprostřed, 64, 66 všechny tři, 67 všechny, 68 jedna a dvě, 69 n, 69 dole, 85 nahoře, 85 dole, 94 všechny tři, 95 všechny tři, 102 jedna až tři, 103 pět a šest, 130 nahoře, 130 uprostřed, 131 všechny tři, 141 uprostřed, 146 všechny tři, 147 všechny tři, 158 všechny tři, 159 všechny tři, 160 všechny tři, 161 nahoře, 161 uprostřed, 170 jedna až tři, 171 dole, 172 všechny tři, 173 nahoře, 173 dole, 174 uprostřed, 175 všechny tři, 184 uprostřed, 184 dole, 185 nahoře; Flora Press/Nova Photo Graphik, Hamburg: s. 16; Flora Press/Helga Noack: 124 vlevo nahoře, 124 vlevo nahoře; Flora Press/RHS 124 vpravo; Flora Press/BIOS: 184 nahoře; Frank Hecker, Panten-Hammer: 130 dole; Hans Laux, Biberach: 156 dole; Manfred Pforr, Langenpreising: s. 29 dole; Roland Spohn, Engen: 68 dole, 174 nahoře, 174 dole.

Všechny údaje v této knize byly pečlivě ověřeny a odrážejí nejaktuálnější stav poznání v době vydání. Jelikož se ale poznatky rychlým tempem dále vyvíjejí a rozšiřují, necht' si každý uživatel ověřit, zda uváděné údaje nebyly překonány novějšími poznatky. Je třeba např. číst příbalové letáky k hnojivům a přípravkům na ochranu a pěstění rostlin a řídit se jimi, jakož i návody k použití a zákony. Barvy květů se odvíjejí od dané odrůdy, na trhu tedy mohou být i barvy, které v knize uvedeny nejsou. Doba kvetení a sklizně rovněž závisí na odrůdě, ale stejně tak na podnebí a stanovišti. Uváděné výšky a šířky rostlin jsou průměrné hodnoty. Mohou se lišit dle obsahu živin v půdě. Různé odrůdy mohou dorůstat podstatně větší či menší výšky než uváděný druh.

Vydalo Nakladatelství KAZDA, s.r.o., v roce 2017
Nové sady 988/2
602 00 Brno
www.knihykazda.cz
info@knihykazda.cz
Tel. 728 672 169

© 2013, Franckh-Kosmos Verlags-GmbH & Co. KG, Stuttgart, Germany
Original title: Peter Berg, Biogärtnern. Der Grundkurs

Přeložila: Jana Čeřenová
Redigovala: Lenka Soukupová a Jana Veselá
Odpovědná redaktorka: Lenka Soukupová
Sazba: Pavel Mahovský
Návrh obálky: Editorial Design, Mnichov, s použitím fotografií Rogge & Jankovic Fotografen, Düsseldorf.
Tisk a vazba: PBtisk a.s., Příbram
Počet stran: 192
ISBN 978-80-906819-5-8
1. vydání

Naše knihy dodávají na trh Euromedia, Kosmas, Pavel Dobrovský – BETA a Pemic Books.
Knihy lze zakoupit se slevou přímo u nakladatele na www.knihykazda.cz nebo v knihkupectvích.